

Türkiye Cumhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında Tahrandaki 14 mart 1937 tarihinde akdedilen ikamet mukavelenamesinin tasdikına dair kanun

(Resmî Gazete ile neşir ve ilân : 21/VI/1937 - Sayı : 3636)

No.
3209

Kabul tarihi
7 - VI - 1937

BİRİNCİ MADDE — Türkiye Cumhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi Hükümeti arasında Tahrandaki 14 mart 1937 tarihinde akdedilen ikamet mukavelenamesi kabul ve tasdik edilmiştir.

İKİNCİ MADDE — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanun hükümlerini İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

15 haziran 1937

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE İRAN DEVLETİ ŞEHİNŞAHİSİ ARASINDA İKAMET MUKAVELESİ

Bir taraftan

Türkiye Cümhurreisi, ve

Diğer taraftan,

Majeste Emperyal İran Şehinşahi,

İrandaki Türk tebaasının ve Türkiyedeki İran tebaasının ikamet şartlarını tanzim etmek arzusu ile müteahhis olarak bu babda bir mukavele akdine karar vermişler ve müteakabil murahhasları olmak üzere:

Türkiye Cümhurreisi:

Sabrık vekil, Milletler Cemiyetinde sabrık Delege, Büyük Millet Meclisinde Mebus, Ekselans Bay Cemal Hüsnü Taray ve

Orta Elçi Ekselans Bay Kemal Köprülü, ve

Majeste Emperyal İran Şehinşahi Hariciye Veziri, Ekselans Bay Enayetullah Samiy'i, tayin eylemişlerdir.

Müşarüneyhim usulüne muvafık ve muteber görülen salâhiyetnamelerini yekdiğerine tebliğ ettikten sonra aşağıdaki ahkâmı kararlaştırmışlardır:

Madde — 1

Âkid Taraflardan birinin tebaası diğer Taraf ülkesinde şahısları ve malları itibarile umumî hukuku beyneddüvele tevfikân kabul edilecekler ve muamele göreceklerdir. İşbu tebaa orada şahısları, malları, hukuk ve menfaatleri hususunda kavanin ve memurini mahalliyenin aleddevam himayesine nail olacaklardır.

Mezkûr tebaa memlekette meri kavanin ve nizamata tevfikî hareket ederek anılan ülkeye serbestçe gidip gelmek, orada ikamet etmek, yerleşmek, seyrüsefer eylemek hakkına malik olacaklardır. Yüksek Âkid Taraflar, bütün bu hususlarda, birbirlerine en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesi bahşederler.

Bununla beraber Âkid Taraflardan her biri muhaceret hakkında serbestii hareketini muhafaza eyler.

Madde — 2

Âkid Taraflardan her biri, gerek bir hükmü kanunî neticesinde, gerek zabıta hakkındaki kavanin ve nizamata tevfikân, gerekse Devletin takdiri yalnız kendisine muhavvel dahilî ve hariçî emniyetine müteallık esbabdan dolayı diğer Taraf tebaası nı ferden tatbik olunacak tedabir ile tard ve ihraç eylemek hakkını muhafaza eyler.

Tard ve ihraç hıfzıssıhha ve insaniyete muvafık şerait dairesinde icra olunacaktır. Matrud şahısların, tardeden Tarafın hududuna veya vapore binecekleri İmanına kadar olan masarifi işbu Tarafa aiddir. Bu masraf, tesviyeye muktedir oldukları takdirde matrud eşhasa tahmil olunacaktır.

Madde — 3

Yüksek Âkid Taraflardan her birinin tebaası, mahallî kanun ve nizamnamelere tevfikî hareket ederek menkul ve gayrimenkul emvali temellük, ihraz, ferağ ve kiraya vermek ve bu emvale her hangi bir tarzda olursa olsun tasarruf etmek hususunda diğer Taraf ülkesinde en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesinden müstefid olacaklardır.

Tebaaî mezkûre balâdaki hususatın hiç birinde ne mahiyette olursa olsun, mahallî tebaa için vaz edilmiş veya edilecek olandan başka veya daha ziyade mükellefiyata resme veya vergilere tâbi tutulmıyacaklardır.

Tebaaî mezkûrenin aynı zamanda memleket kanun ve nizamatına tevfikân mallarını serbestçe ihraç etmelerine müsaade olunacaktır. Kendileri bu hususta en ziyade müsaadeye mazhar memleket tebaasına tahmil edilenlerden başka tahdidata veya başka ve daha yüksek rüsûma tâbi tutulmıyacaklardır.

Madde — 4

Âkid Taraflardan her birinin tebaası diğerinin ülkesinde, mahallî tebaa ile aynı şerait dahilinde, mahallî kanun ve nizamnamelerle mahallî tebaaya hasredilenlerden veya edileceklerden, yahut Devlet tarafından imtiyaza verilmiş veya Devlet inhisarına mevzu teşkil eden veya edecek olanlardan maada her nevi sanat ve ticaret icra ve her hangi bir hıfz ve mesleğ e sülûk etmek hakkını haiz olacaklardır.

Madde — 5

Yüksek Âkidlerden her birinin tebaası diğerinin ülkesinde şahısları ve malları, her nevi ticaret ve sanat ve hıfz icrası veya mesleğ esülûk için ne mahiyette olursa olsun tebaaî mahalliyeden istifa olunanlardan başka veya daha yüksek hiç bir vergi, resim veya mükellefiyete tâbi tutulmıyacaklardır.

İşbu mukavele hükümleri hini hacette ecebilerin ikametine veya kayid ve tescilleri merasimine müteallik harçların istifasına mâni olmıyacaktır. Bu hususta en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesi carî olacaktır.

Madde — 6

Yüksek Âkid Taraflardan birinin tebaası, diğerinin ülkesinde gerek sulh ve gerek harb zamanında hiç bir askerî hizmet, millî muhafız yahut milis, ve ne de şahsî hizmeti askeriye yerine kaim olmak üzere bedenen veya nakden vergi, mükellefiyet, vazife ifasına tâbi tutulmıyacaklardır.

Yüksek Âkid Tarafların tebaa ve şirketleri gerek sulh ve gerek harb zamanında başkaca te-

kâlifî harbiye ve istimvale ancak mahallî tebaanın tâbî olduğu kadar ve o şerait dairesinde tâbî bulunacaklardır.

Emvalin iadesi ve hını hacette tazminat itası mahallî mevzuata göre yapılacaktır.

Yüksek Âkid Taraflardan her birinin tebaası diğerinin ülkesinde her gûna mecburî istikrazdan müstesna tutulacaklardır.

Tabiat elemanlarından mütevellid âfat vukuunda Âkid Taraflardan birinin tebaası diğerinin ülkesinde bedenen çalışmağa tâbî tutulabileceklerdir.

Yüksek Âkid Taraflardan her birinin tebaa veya şirketlerine aid emval, diğerinin ülkesinde kanunen menfaati umumiyeden olduğu tanınan bir sebep olmadıkça ve mahallî kanun mucibince müesses usule tevfikân âdilâne bir tazminat verilmedikçe istimlâk edilemeyecek veya mezkûr tebaa ve şirketler muvakkaten bile bu emvalin intifamdan mahrum edilemeyeceklerdir.

Madde — 7

Yüksek Âkidlerden birinin tebaa ve şirketleri, diğerinin ülkesinde mahallî tebaalara tahmil edilmiş olan, teminat, tahdidat ve harelardan başkalarına tâbî olmaksızın haklarını takib ve müdafaa etmek üzere serbestçe mahkemelere müracaat etmek hakkına malik olacaklar ve mahallî tebaa gibi bütün davalarda avukatlarını, avuclerini veya ajanlarını mevzuabâh ülkenin kanunları mucibince bu mesleklere kabul edilmiş kimseler arasından intihab eylemek serbestisinden istifade edeceklerdir.

Yüksek Âkid Taraflardan her birinin tebaası, diğerinin ülkesinde mütekabiliyet şartile adlî müzaheretten ve muhakeme masarifini müemmen kefalet akçesi muafiyetinden müstefid olacaklardır.

Madde — 8

Merkezleri Yüksek Âkid Taraflardan birinin ülkesinde bulunub onun kanunları mucibince orada usulü dairesinde mevcut olan ve kendi tabiiyetini haiz oldukları kanunen tanınan sınaî ve malî şirketler, sigorta ve nakliyat şirketleri de dahil olmak üzere, bütün ticarî şirketler, diğer Tarafca da hukukî mevcudiyeti haiz tanınacaklardır.

Mezkûr şirketler, diğer memleketin meri bulunan veya meriyete konacak olan kanun ve nizamatına tevfikân ve eğer o memleketin kanunu, müsaade istihsali mecburiyeti vazediyorsa, müsaade istihsalinden sonra o ülkede yerleşebilecekler, fiyaller, şubeler veya ajanlar açabileceklerdir.

Mezkûr şirketlerin diğer Âkid Taraf arazisi üzerindeki faaliyeti bu Tarafın kanun ve nizamatına tâbî tutulacaktır.

İşbu şirketler, kendilerine aid emvalin kanunî ve adlî himayesi hususunda müesses buldukları memlekette millî şirketlere tatbik edilmekte olan muameleden müstefid olacaklardır.

Yüksek Âkid Taraflardan birinin şirketleri ve onların fiyalleri, şubeleri ve ajanları diğerinin ülkesinde resim, harç veya vergi noktasından aynı mahiyetteki millî şirketlere tahmil edilenlerden başka veya daha ziyade malî tekâlîfe tâbî tutılmıyacaklardır.

Bununla beraber sermaye, irad, muamele ve kazanç üzerinden hesap edilen vergiler hususunda Yüksek Âkid Taraflardan her biri diğerinin şirketlerine vergilerin mahiyetine nazaran kendi ülkesinde işlettiği sermaye hissesi, orada mutasarrıf olduğu emlâk, temin ettiği kâr veya yaptığı iş nisbetinde vergi tahmil etmek hakkını muhafaza eder.

Diğer taraftan, Yüksek Âkid, Taraflardan birinin şirketleri diğerinin arazisinde kanunlara ve nizamnelere tevfikî hareket ederek işlemeleri için muktazi her türlü menkul ve gayrimenkul emvali ihraz edebilecekler, fakat esas gayeleri gayrimenkul ihrazı bulunan şirketler bu haktan istifade edemezler.

Şurası mukarrerdir ki, işbu mukavelename hükümleri, faaliyet şartları hususî imtiyazlarla tesbit edilmiş olan şirketlere her iki tarafça bahşedilmiş hususî imtiyazları istemeğe mesağ veremiyektedir.

Diğer taraftan, Âkid Taraflardan her birinin, diğeri arazisinde faaliyet şartları hususî imtiyazlarla tesbit edilmiş olan şirketleri, imtiyaznamede derpiş edilen nikat için, meriyette bulunan

muahede ve mukavelenameler mucibince, bahşedilen yahut en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesinden münbais fevaidi talep etmek hakkına malik olmyacaklardır.

Madde — 9

İşbu mukavelename tasdik edilecek ve keyfiyeti tasdik nota ile diğer Âkid Tarafa tebliğ olunacaktır.

Son notanın tevdiinden itibaren on beş gün zarfında meriyete girecek olan bu mukavelename üç sene müddetle muteber olacaktır.

Yüksek Âkid Taraflardan biri canibinden anıfüzzikir müddetin inkızasında feshedilmediği takdirde, feshedilinceye kadar meriyette kalacak ve fesih ancak tebliğ tarihinden altı ay sonra hükmünü icra edebilecektir.

Tasdiknameler mümkün olan en kısa zamanda Ankarada teati olunacaktır.

Yukarıdaki ifadatı tasdikan Yüksek Âkid Tarafların Murahhasları işbu mukaveleyi imza etmişlerdir.

Fransızca iki nüsha olarak Tahrandı 14 mart 1937 tarihinde yazılmıştır.

Cemal Hüsnü Taray

Samiy

Kemal Köprülü

<i>Cümhuriyet Reislğine yazulan tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	8 - VI - 1937 ve 1/838
<i>Bu kanunun neşir ve ilânının Başvckillğe bildirildiğine dair Cümhur Reislğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	15 - VI - 1937 ve 1/479
<i>Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cild ve sayfa numaraları</i>	:	Cild Sayfa 18 210,350 19 99:100,106,107:110